

النحو والدلالة

مساری (۱۳۲۰)

والله يهدی من يشاء الى صراط مستقيم
اتبعون اهلكم سبیل الرشاد
دینی ، علمی ، وادبی ، سیاسی هفتہ لق گروہ اسلامیہ در

صاحب دمیرت مسؤول : ع . اشرف ارباب

اشتہار ایدنلر ک آردہ صیرہ اویله سوزلر، کورولور کے شخصلرینہ ویریاہ من۔ نسبہ محمدک کلامی دها جزالتی، دها پارلاق اولمسنندن باشقة شعر اونک ایچون حقنده حکم ویرہ جکنر افری صاحبینه عائد اولمق اوزرہ اسالیبی اوزرہ دکدلر۔ نہ وزنی وار، نہ قافیہ سی، مع هذا حلاوت و طراوی ده انکار اولنہ ماز۔ بر دیکری کاهن دییلم دیدی۔ ولید اوكاده جواب ویردی، دیدی که: کاهنلر بیلر سکنر که یوزدہ بر طوغرویہ تصادف ایتدری بیورلر۔ محمدک ایسه بز بوکون بر یلاتی طوتوب قطعیاً ایبات ایده میورز۔

دیکر بر شخص ده مجھو نیتنه قرار ویرملک تکلیفندہ بولندی۔ ولید بو سوزی ده بروجہ آتی رد و تزییف ایتدی، دیدی که: مجھو اولان کیمسه قور قنج اولور۔ هیچ اولماز سه بعض اوقات و حالاتندہ خلقی اخاء، و توحیش ایده جک سوزلر سویلر، اویله معاملہ لرده بولنور۔ اوندہ بویله برشی ادعا اولنہ ماز۔ کورو یوز سکنر که بز گمانہت ایتھے جک اولسق بوتون خلق کندیسته پرستش درجه سنہ متابعتہ بولنہ جقلر۔ مؤخرًا ولید قالقوب خانہ نہ کیتی۔ اوراده قالانلر: کور دیکنری اٹ متینمز اولان ولید بیله صابی « دین جدیده مائل » اولیور، دیبیه اطهار تأسفه باشلادیلر۔ بونک اوزرینه ابو جھلک پک زیادہ جانی صیقلوب ولید ک خانہ سنه واردی و دیدی که: یاھو! سن بوکون سویلہ دیک سوزلر لہ هر کسی مرافق دوشوردک۔ رفقا منزک جملہ سی ولید ساقہ ضرورتلہ صابی اولیور دیبیه سکا اعانہ طوبیامنے قرار ویردیلر۔ ولید: خاير! بونلر ھپ توہمدر دیدی، بن هیچ بروقت صابی او مادم واو مام، ذرہ قدر ضرور ستمدہ یوقدر۔ انجق مجلسہ سویلہ ن سوزلری معقول کور مدمدہ ایچہ دوشونہ بیلک! ایچون اورادن جکیلدم و اوکا ساحر دیکنن باشة، چارہ او ملدی فنه قرار ویردم: چونکہ سحر ایله یین الناس القای برودت، احبا واقربا آرہ سنه ایقاع منافرت او لندیفی کبی محمد ده (صلعم) دعوت ایتکدہ او لندیفی دین جدیدی واسطہ سیلہ اولادی ابوبنکدن، قرداشلری یکدیکرندن آیر مقدمہ در۔ ایشته بو سوزہ کیم اولسہ قانار۔ مناسب کورور سکنر بوكا قرار ویرم۔ هر ایکسی هان مجلسہ عودتله اویله قرار ویردیلر۔ بوتون معجزات نبویہ یی، حتی قرآن کریمی ده سحرہ حمل ایتدیلر۔

- دارالندووہدہ مجتمع رؤسانک بو قراری عموم خاقہ اعلان اولنوب هر طرفہ اشاعہ ایدلدی۔ سلطان انبیا افتديزدہ استخار بیوردی، خانہ سعادت نندہ خوفہ مبارکلرینہ بورونہرک مجز و نا دوشونکہ باشلادی، بونک اوزرینه برای تسلیه بو سورہ نازل اولدی۔

[تبیینیہ۔ — اکثر مفسریندن سادر اولان تردید معروض پک بجا دکدلر۔ زیرا روایت صحیحہ اقتضاسنے توفیقاً حکم او لنسیور کے تفسیر ایده جکنر « علی الکافرین غیر یسیر » نظم شریفہ قدر اول سورہ مدتر ابتدای رسالتندہ مابعدی اولان (ذرنی و من خلقت وحیداً وجعلت له مالاً مددداً وبنین شہوداً ومهدت له تمہیداً) فول کریمی ایله برابر (فقال ان هذا الاسحر یؤثر ان هذا الاقول البشر) نظم شریفی محتوی آیات لاحقہ ده خیلی زمان صوکرا یین القبائل شیو عدعویہ مترب اعلان قرار ماجراسی اوزرینه نازل اولمشدر۔ اوت! بوراده

شرفک ایکی بویوک، ایکی حکیم شاعری اولان سعدی ایله متنی دن اولکیسی: « عیب آ رایان کوز هنر کور من ». دیبور؛ ایکنچیسی ده: « رضا کوزی بوتون قصورلرہ قارشی کور اولور ؛ نصل که غصب کوزی اولان بخہ فنالقلری بولور بولور چیقاربر ». حکمنی ویریور،

بونلر پک طوغری سوزلردر۔ انسان بر اثری هرجه باد آباد بکنمک نیتیله اوقور سکنر دامنا ای طرفی کورور، بالکس بکنمک ایچون مطالعه ایدرسه نظرینه هیچ کوزل یرلری اصابت ایمز، یالکنر نقیصہ لری راست کاير۔ اونک ایچون منتقدہ هرشیدن اول حسیات خصوصیہ یہ قاپیلما یا حق صاغلام یورک لازم۔

هر اثر کندی وادیستنده تدقیق ایدیلیر؛ هبی ده موضوعه، صوکره، او موضوع دن چیقار بیلک ایسته ن نتیجه یہ کوره استقاداولنور۔ مختلف ائرلر حقنده عینی نقطہ نظر محافظه اولنہ ماز۔ آیری آیری موضوع علرک بالاغتی آیری آیری اولمق پک طبیعی او لدینی کی جو حق دفعه لر فصاحتلری بیله باشقة باشقدور۔ بونلر قواعد ادبیہ شاشرتہ حق، حکم دن ساقط بر حالہ کتیرہ جک نقطہ لدر۔ دها طوغرویی ادبیات دکنی دستورلرک پک چونی حقوق دول قاعده لری کیدر: یالکنر، زوالی یازشیلر حقنده تطبیق اولنور۔ یوقسہ قلمنہ کوہن اوقاعده بی پیر توب او ته طرفہ کچر ده کیمسه سسی بیله چیقارہ ماز! بحث او زون کیده جک، بر ازیزی ده کله جک هفتہ یہ برا قلم۔

محمد عاکف

تاریخ

حق و حقیقت

تاریخ اسلامیتہ دائر دوقتوور دوزینک اثر غرضکارینہ قارشی ددیہ ۱۸۳ دن ما بعد

قدر ایشیدوب مراف ایتکدہ اولدقنلری محمد « صلعم » ک احوالی صورا جقلردر۔ اکر بونلر هر بریزدن باشقة باشقة جوابلر آلیلر سه اختلاف واقعی بطلان مقالمزه مقابل دلیل قیلارلر۔ کلکنر اونلرہ یکزبان اولهرق سویلیہ جکنر سوزہ بوکون بر قرار ویرم که بینمزدہ تشنت واختلاف وقوع بولما سون۔ جملہ سی پک اعلى اولور، دیدکنن صوکره ایچلرندن بری شاعر اولمسنہ قرار ویرم کی تکلیف ایتدی۔ ولید بن المغیرہ: خاير! دیدی۔ زیرا عبید بن الابرس و امیہ بن الصلت کی بویله اخلاق و حکمیاتہ دائر انشاد شعر ایدنلرک هبیسی بیلریز، بونلر ک اشعارینہ

افغانستان

امير عبد الرحمن خانه

ما بعد

مكتوبی کوتوره جلک مأموره ده « دوستلمک دشمنلرینه هېچ بر وقت مخادرته بولونامام . چونکه دوستلمک دشمنی ، سه ده دشمنمده « مائني بنم طرفه شفاهه انکلایزله سویله . دیدم . مأمور ، (بشاور) و (بنو) ه کيتدی . صانیرم که سوزلری ده تبلیغ ايتدی . (داوه) ده سیکن کون داها قالدقدن صوکرا يوله چيقدی . بش کون يولجیلی متعاقب (کافی کورم) ه کلداک . او نیدی کون قدر اوراده او طوردق . اطراف چايرلک اولنديني ايجين بيکرلر من ايجه تاولاندی . بکاده بر صيتمه عارض اولوب بش کون راحتسازتدي . اورادن ده حرکت و (کومل) نهري عبور ايده رک فارشي ساحله چکمشدک که آرقه مندن برينک قوشه رق کلکده والندک مندلی صالح المقدمه اولنديني کوردک . على عسکر خانه : باشك کيمدر ؟ نه ايسټيور ؟ دیدم . کيتدی و برابر کلداک . او وقت بونک يکرمي ياشنده افغانلي بر قادين اولنديني ، او ن ايکي ياشنده ايکن وزيري طائفه سی چالينديني ، شيمدي فرصت غنيمت بيله رک بزه التجا ايله دیکنی آکلادق . کندیسني تسلیه ايده رک آلتنه بر آت ويردک ، بدرو مادرینه کوتورمه يه تعهد ايله دک .

شيراني طائفه سی اراضي سی و اصل اولونجه اهاليسي ۱ قويون ۴ کپي ۳ قوشدن باشقه بر شی بولوب کتیره مدیلر . بر ايسه او چيوز کيشیدن عبارت دک . ديکر يولداشلر من (بنوه) کيتمشلر دی . ناچار قويون ، چکيلري ، قوشلري اشترا ايذوب ايرته سی کونی (کا کري) طائفه سی قلعه لردن (زوب) نامنده کي محله کلداک . اوراده او ، باع ، آت و سائر لوازمي تدارک ايده رک ايکي کون او طوردق دن صوکرا (ده بزج) قلعه سنه واصل او لدق . سکنه سی ، بر چوق ارزاق و اشيا کتيروب آلامزى رجا ايتدی . لزومندن فضله سی ، رد ايسټيکمز ايجون او نلري يره براقوب چکيلدیلر . ايرته سی کونی کلوب ده برآقدقلري اشيانک يرنده طورديغى کورونجه آلوب کوتورمه يه مجبور اولدیلر .

اونلريده آلماديغىمدن طولايي ايجه سوکدیلر .
 يوله چقمش و بر قاج فرسخ ايله مشدک که يالين قليجيله تقریباً ايکي بیک کيتشي او کمزه چيقدی . بری ، او کده کيدين عمجه مک آتنک باشندن طوتوب طور دور مق ايسه دی . قوشوب تفشكى کوکسنه دایادم الني چکدی ، نه استيور سکنر ؟ دیمه صوردم .

— بوراسي (زوب) ولايتي در . اکر آدم باشنه يکرمي روبيه باج وير منسه کز ايری کيده من سکنر ؟ دیدي .
— تکلیفکزی قبول ايده جلک اولور سهق بوتون (کا کر) ولاي

او صاف مذکور اولان شیخ چک ولید بن المغیره اولمسنه اتفاق وارد . فقط صدر سوره او لجه نازل بولندیني جهته له « مدثر » خطاب شریفه هنکام ارسالده واقع اولان تذرک غیری معنایه حمل اولمسنه لزوم يوقدر .

« مدثر » حامت نبوتاه متردی ، معارف حقیقیه ايله متجلی عباره سیله ده تفسیر اولنیور . چونکه قرآن کریمده « لباس تقوی » تعییری اولنديني کي آتیا بیان اولنده جنی او زره « شیاب » لفظی ايله نفس و قلب معنالری مراد اولنمق اش عار قدیمه شهادتیله جائزدر . « دثار » ده شیابک بر نوع خاصی اولنگاه اونک ده معنوی تلقی اولنیسي استبعد اولنماز . اختصاصی حسبیله بوقفسیرک مقامه انسیتی ده در کاردر . اما تفسیر ظاهری به حمل مقصده بنا ، بو عنوان ترجیح ایدلش اوله بیلر چونکه بو مقصده مخاطبک تبلس ایتدیکی حاله دال بر اسم مشتقه ندا اولنیسي بلغاجه متعارف بر اسلوب لطیفدر . نصل که جناب رسالت افندیزک — حضرت فاطمه نک خانه سندن چقه رق مسجد شریف صفة سندن توزلی حصیرلر او زرنده یاتوب او یودینی بر صرده — حضرت على به خطاباً (قم یا ابا تراب) بیور ملری ده معابده دکل ، بلکه بو قیلدن بر ملاطفه سینه در !

الحاصل اکثر موافقده (یا یهال النبی) و (یا یهال الرسول) طرز نده ندا و خطاب ابرله تجیل بیوریلان پیغمبر ذیشانه بولیله موقعتاً مقارن بولندیني حالت خصوصیه ده دال عنوانلرله خطاب الهی ده شرفورد ایده بیلر . بوصورتله مخاطبیه وقوعی ذکر ایستدیکمز نکته لری احتوا ايله برابر کندیستن دائماً نظرکاه سبیحانیده بولنیسی احوال خصوصیه سی مشهود باری اولنیسی ده تذکیر ایتمش اولنیور . كذلك بعض ارباب تفسیرک دیدیکی کي آرتق اور تونوب یامق واستراحته امرار اوقات ایمک زمانی کمکش ، ارشاد انام ايله او غر اشوب مشاق و متابعه قاتلانمک دردی حلول ایتمش اولنديني دخی اشعار بیوریلیور . ابتدای رسالت ده بو درلو ارشاد الهینک مناسبی ایسه قابل انکار دکلدر .

(قم فاندر) آرتق یرکدن قالق ، یاخود عزم وجد ايله قائم اول ، اهتمامی داوران ، وظیفه اندزاری ایفا ایت ، کندی عشرتکی یاخود جمیع ناسی عذاب الهیله اخافه ايله !

[قیام — حسی و معنوی اوله بیله جکنن نظم جلیلی ایکی درلو تفسیر ایدیور . امر بالانذارده وظیفه اندزاری قبول و ایفا ايله او ائناده مکلف بولندقلری اندزار عشرت « اک یاقین اقربای تحذیر » و على التدرج مأمور قلندرلری اندزار انامه مبادرت معنالرینه مساعد اولنديني کوستریور .

احمال او کوره متعدی لازم منزل سنه ، ثانی به کوره حذف مفعول مناسبه مأول اولور .]

مناسترلی اسماعیل حق